ČASOPIS PRO MODERNÍ FILOLOGII 103, 2021, Č. 1, S. 125–147

OPEN ACCESS

VÝZNAMNÝ POHLED NA STRUKTURU VĚTY A TEXTU

JARMILA TÁRNYIKOVÁ: *BRIDGING LINGUISTIC THEORIES AND LANGUAGE USE — PART I*
Olomouc: Palacký University Olomouc, 2019, 232 stran
ISBN 978-80-244-5501-3

JARMILA TÁRNYIKOVÁ: *BRIDGING LINGUISTIC THEORIES AND LANGUAGE USE — PART II*
Olomouc: Palacký University Olomouc, 2019, 280 stran
ISBN 978-80-244-5542-6

Dvoudílný soubor statí Jarmily Tárnyikové výstižně nazvaný *Bridging Linguistic Theories and Language Use* a vydaný Palackého univerzitou v roce 2019 představuje autorku, která je bezesporu výraznou osobností ve vědecké oblasti lingvistiky a anglistiky, ze dvou stěžejních úhlů pohledu: jednak jako pečlivého pozorovatele a posuzovatele toho, jak mluvčí používá jazykových prostředků, a to s velmi detailním rozlišením jemných významových odstínů, jednak jako badatelku, která dovede se stejně pozorným zaujetím analyzovat vybrané kategorie jazykového systému. Přitom důsledně vychází ze strukturního přístupu tzv. Pražské lingvistické školy s jejím důrazem na fungování jazyka. Jako přední česká anglistka je také věrna další zásadě této školy, totiž komparativnímu pohledu. Její specializace ji vede ke kompetentnímu srovnání češtiny s angličtinou. Hluboké znalosti anglického jazykového systému spolu s využitím moderních metod, jako jsou počítačové korpusy a jejich pozorné vyhodnocování, prof. J. Tárnyikové umožnilo být v těsném kontaktu s vývojem oboru v zahraničí. Autorka obezřetně navazuje na své učitele domácí, jako byl prof. Ivan Poldauf, či badatele zahraniční, jako byl prof. M. A. K. Halliday, ale její vlastní řešení prokazují originální vhled do dané problematiky a dosahují originálních výsledků.

První díl recenzovaného souboru zahrnuje stati publikované v českém i zahraničním odborném tisku v posledním desetiletí minulého století a v prvních dekádách století tohoto; většinou jde o příspěvky psané anglicky, jen ve čtyřech případech česky. Výběr plně odráží kritéria, která sama autorka v *Předmluvě* formulovala takto: z koncepčního hlediska jde o práce motivované snahou vykládat jazykové jevy v jejich stupňovitosti (škály nahlíží jako doplněk k dichotomii), z funkčního pohledu zaměřené na jazykovou periferii a na jevy, které se často vymykají pohledu lingvisty, ale které právě proto zasluhují jeho pozornost, aby byla zachycena autenticita dynamického „pulsování" jazyka, což v současné době dobře umožňuje přístupnost jazykových dat v počítačových korpusech. Této koncepci také odpovídá rozčlenění prvního svazku do čtyř oddílů: (1) *Scalarity and Language Taxonomies*, (2) *Syntax and Text*, (3) *Information Packaging* a (4) *Miscellany*.

Vedle tří statí věnovaných kritickému pohledu na příspěvky Jamese Whitea (o anglickém slovese), M. A. K. Hallidaye (o interpersonálním komponentu) a Ivana Poldaufa (o gramatických kategoriích) a rozpracování některých myšlenek v těchto pracích obsažených zahrnuje první oddíl příspěvky zaměřené především na škálovitost (ve srovnání s polaritou, dichotomií). V prvním z nich (*Dichotomies and Scales*)

 © FILOZOFICKÁ FAKULTA, UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

OPEN ACCESS

autorka podává velmi informovaný přehled různých přístupů ke škálovitosti, a to jak u předních autorů zahraničních, tak i v pracích lingvistů patřících k tradici Pražského lingvistického kroužku, u nichž si všímá především zpracování pojmu centra a periférie, ale také pojetí kontinua na různých jazykových rovinách. Ve druhém (*Clines of Categoriality in Sentence Complexing*) obhajuje myšlenku škálovitosti na příkladu postupné integrace vedlejších (zapuštěných, závislých) vět (klauzí) do větších větných celků. Integraci vedlejších vět vidí jako postupný proces v prostoru mezi integrovanými a neintegrovanými vedlejšími větami. Podobně uvažuje i na úrovni textu.

Druhý oddíl (*Syntax and Text*) představuje autorku právem jako jednu z prvních a také předních představitelů tzv. textové lingvistiky v kontextu české lingvistiky. V koncepčním příspěvku *Sentence Patterns in Communication (A Processing Strategy)*, v němž nastiňuje svůj teoretický a metodologický rámec, ji zajímá především dynamický aspekt vytváření (*shaping*) věty a začleňování jejích prvků (*framing*) do větného celku. Přitom zdůrazňuje, že větu, její gramatickou i sémantickou strukturu, je třeba vždy chápat v kontextu větších komunikativních jednotek: hovoří o komunikativní aktualizaci. Uvádí několik strategií, jak k této aktualizaci dochází, například parcelaci (*parcelling*), redukci (ať už jde o vypouštění, nebo o substituci), kondenzaci či skládání. Všechny tyto procesy ilustruje na příkladech z literárních textů. Obdobně přistupuje i k otázce tvorby a percepce textu (*Language Manifestation of Communicative Strategies*). Pracuje s pojmem signály komunikativní strategie (*communicative strategy signals*), tedy výrazy či slovní spojení jako *in addition*, *alternatively*, *on the other hand*, *to tell you the truth* atd., a pro jejich funkční kategorizaci počítá s faktory, jako je typ komunikace, ohnisko pozornosti, síť komunikativních principů (jako jsou maximy známé z teorie H. P. Grice) a textové rétoriky. Všechna tato hlediska jsou opět doložena četnými a velmi přesvědčivými příklady. Z dalších příspěvků v této části je z hlediska komparativního studia češtiny a angličtiny velmi inspirativní stať *A Text-Level Approach to Sentence Complexes (English-Czech Interface)*. Autorka v ní uplatňuje své metodologické východisko předpokládající, že klauze se „spojují" nikoli lineárně, ale do strukturovaných komplexů, které se řídí hierarchickým principem textové organizace (v angličtině jde o známé principy *topic-initial*, *end-focus* a *end-weight*) spolu s principem textové perspektivizace. Z tohoto hlediska pak sleduje, jak probíhá syntaktická adaptace anglického zdrojového textu v cílovém textu českém. Článek je bohatý na ručně excerpovaný materiál, ale autorka si je zároveň vědoma, že její závěry bude třeba doložit bohatším materiálem, k čemuž může sloužit počítačový paralelní korpus InterCorp.

Ve třetí části nazvané *Information packaging*[1] se autorka věnuje zkoumání struktury věty z hlediska toho, jak odráží komunikační strategie. Po stručné výběrové charakteristice některých přístupů k tzv. informační struktuře věty (v českých pracích nazývané *functional sentence perspective* nebo *topic-focus articulation*, česky pak aktuální členění věty) se autorka v prvním příspěvku této části (*Information Structure and Thematic Sentence Variation*) soustředí na vymezení parametrů, jako je výchozí bod, „o čem věta vypovídá" (*aboutness*), ohled na společnou zásobu znalostí mluvčího a posluchače, záměr mluvčího a také jeden z již výše uvedených principů, jako je po-

1 Tohoto termínu užívá autorka podobně jako jeho originální uživatel W. Chafe obecněji, než jak se později ustálil pro jeden z přístupů k informační struktuře v pracích E. Vallduvího.

OPEN ACCESS

čáteční pozice základu výpovědi, koncová pozice ohniska výpovědi a koncová pozice „těžkého" členu, a na základě těchto parametrů pak formuluje kritéria pro klasifikaci možných větných variant odrážejících tyto parametry. Dochází k osmi větným variantám (vylučuje pasivizaci, protože podle R. Huddlestona při pasivizaci hraje roli mnoho různých faktorů), jimiž jsou vytýkací konstrukce typu *cleft-* a *pseudo-cleft*, existenciální konstrukce (*there is*), slovosledné permutace jako *fronting*, *left-dislocation*, *right-dislocation*, dále extrapozice a inverze. Uvedené varianty pak ilustruje příklady ze tří novel psaných irskou angličtinou (příspěvek byl určen pro konferenci SLE, která se konala v Irsku); v tabulce pak ukazuje i na frekvenci těchto variant ve zkoumaném materiálu, ale tyto údaje vypovídají jen málo, protože dvě z novel psal jeden a týž autor a také není jasné, na základě jakých kritérií bylo vybráno právě 119 vět (v textu je zřejmě překlep, tam se na rozdíl od tabulky uvádí celkový počet 109 vět). Nicméně se ukazuje, že u obou autorů je nejčetnější větnou variantou extrapozice, zatím co u jednoho z nich patří k frekventovaným strukturám také konstrukce vytýkací, u druhého pak existenciální. Autorka jednotlivé příklady podrobně komentuje a v závěru pak naznačuje, jaké konstrukce by odpovídaly uvedeným příkladům v češtině; rozdíl je dán odlišným charakterem anglického a českého slovosledu.

Nepravidelnými, deviantními strukturami se autorka zabývá ve stati *Forgrounding through Deviation*. Odkazuje tu k Poldaufově koncepci třetího syntaktického plánu a zdůrazňuje rozdíl mezi povahou jazykového jevu danou pravidly a tou, která je dána spíše principy. Z tohoto hlediska nepravidelnosti (*deviance*) nemusí být chápány jako výjimky z pravidla, ale jako jev, který má svou komunikativní funkci. Autorka soustřeďuje pozornost na tři typy nepravidelností, které nazývá kvantitativní: první z nich je porušení jistého stereotypu syntagmatického rozvíjení, které vyúsťuje v neohraničené opakování např. vedlejších vět určitého typu, další ve výrazně zvětšenou vzdálenost mezi koreferenčními prostředky (např. opakované užití zájmenné reference, která předchází před referencí jmennou) a složité větvení, např. přerušení jedné hlavní komunikační linie jinými dodatečnými liniemi. Tyto typy velmi vhodně ilustruje na datech z psaného uměleckého textu.

Dokladem autorčiny vynalézavosti ve vyhledávání a pečlivém rozboru jazykových jevů, které jinak stojí na okraji zájmu lingvistů, ale které jsou nejen velmi zajímavé, ale také pro popis jazykové skutečnosti nesmírně přínosné, je stať (původně rovněž konferenční příspěvek) *Constructions with Shell Nouns in English: Their Dual Role in Information Packaging*. Autorka věnuje pozornost konstrukcím typu *N-be-that…* (*The problem is that he is jealous,*), kde N je zástupným symbolem pro tzv. *shell noun* (termín poprvé použil v roce 1997 Hans-Jörg Schmid). Autorka nazírá na tuto kategorii opět jako na škálu, vedoucí od sémanticky bohatých k sémanticky vyprázdněným jednotkám. Také sám strukturní vzorec, v němž se vyskytují, je na jedné straně pevný, a přitom ve své konkrétní podobě velmi proměnlivý. Konstrukce se *shell noun* vystupují ve dvou rolích: jednak mají fokalizační účinek, jednak ponechávají komunikační linii běžet a přispívají k jejímu plynulému průběhu. Svůj pohled autorka konfrontuje s bohatým korpusovým materiálem vybraným z Britského národního korpusu, v němž se soustřeďuje na substantiva *thing*, *problem*, *point*, *fact* užitá v uvedené konstrukci. Svou analýzu dokládá systematickým zachycením frekvence jednotlivých strukturních ztvárnění dané základní konstrukce. Její rozbor ukazuje, že jenom některá *shell*

OPEN ACCESS

nouns se vyskytují v obou funkcích, fokalizační i umožňující plynulý průběh komunikace. V závěru se autorka věnuje i letmému srovnání situace v angličtině a češtině (k tomu používá dat z paralelního korpusu InterCorp) a konstatuje, že vedle předvídatelných rozdílů daných různými typologickými vlastnostmi těchto jazyků (jako je relativně volný slovosled či neexistence členů) jde např. o možnost užití prvního či sedmého pádu substantiva (*fakt je, že …*, proti *faktem je, že …*), odrážející možný rozdíl mezi hovorovým (nominativ) a formálním (instrumentál) vyjádřením, nebo o rozdíl v čísle (*věc se má tak, že* proti *věci se mají tak, že*), nebo o větší variabilitu v češtině ve volbě slovesa (vedle *faktem je*, může být *zůstává*, nebo *padlo rozhodnutí, že …, problém se má/stojí tak, že …* atd.).

Ve čtvrté části jsou pak shromážděny příspěvky poněkud osobního rázu, jednak ty, které autorka napsala u příležitosti životních jubileí svých učitelů či kolegů, jednak je tam zařazen velmi zajímavý rozhovor Aleše Klégra s autorkou uveřejněný v ČMF. V něm se dozvídáme o její cestě k lingvistice a anglistice, o jejích učitelích i o tom, co se naučila od svých kolegů, a o tom, čeho si ze svých prací váží nejvíce.

Zatímco v prvním díle recenzovaného souboru jde o příspěvky vesměs krátké, hutné, ukazující na šíři autorčina záběru, ve druhém dílu je v centru pozornosti téma, které autorku provází od dob jejího postgraduálního studia, totiž modalita. V první části tohoto dílu (*Modality and Vagueness*) je vedle detailní analýzy modálního slovesa *can*, na níž autorka ilustruje svůj přístup k popisu modality (*Semantic Components of Some Modal Verbs*), otištěno ve dvou částech česky psané pojednání o modalitě v angličtině (*Modalita v angličtině I* a *II*), což je vlastně upravené a zkrácené znění její 240 stran dlouhé dizertace z roku 1979 (*Analýza komponentů základních modálních sloves v angličtině*); toto upravené znění bylo ve dvou dílech o padesáti stranách vydané v Olomouci v letech 1985 a 1986.[2] První část autorka věnuje koncepčním a metodologickým otázkám pojetí modality a jejímu místu v jazykovém systému. Rozlišuje komunikativní modalitu (ta je obligatorní součástí výpovědi a je v určité korelaci s kategorií slovesného modu) a modalitu vlastní, která má dvě funkčně rozdílné vrstvy: buď se vztahuje jen k části výpovědi (*I must go home*), nebo k propozici jako celku (*He must be thirsty*). Svou koncepci pak ilustruje detailní formální a sémantickou charakteristikou základních anglických modálních sloves *can*, *could*, *may* a *might*. Druhá část pak na tuto první část koncepčně navazuje a doplňuje podrobnou charakteristiku modálních sloves o bohatě materiálově doložený rozbor základních modálních sloves *must* a *have to* a také připojuje rozbor dalších prostředků, které mají modální funkci, nazývá je modálními modifikátory. Jde o explicitní prostředky, jako jsou modální fráze (*be obliged to*), modální adverbia (*surely, indeed*), modální adjektiva (*understandable*) a modální substantiva (*possibility*), a o implicitní prostředky, jako je infinitiv (*a girl for you to marry*), gerund a participia. Nejen pro pedagogické využití, ale také pro pochopení autorčiných teoretických východisek je nesmírně

2 Jak autorka zmiňuje v úvodu, v době obhájení této dizertace nebylo možné práci vydat v plném znění tiskem, jak bylo doporučeno vedoucím práce, ale mohla vyjít jen v podobě upravené pro pedagogické účely. Otištění obou dílů v recenzovaném sborníku potvrzuje, že i při požadovaném krácení a pedagogickém zaměření autorka nijak neslevila z teoretických a metodologických východisek svého bádání v této oblasti.

OPEN ACCESS

důležitý obdivuhodně bohatý jazykový materiál, na kterém svá východiska a svou klasifikaci autorka zakládá.

K analýze modality se těsně váže další příspěvek z téhož oddílu, který se zabývá negací ve vztahu k modálním slovesům (*Negation and the English Modals*). Po úvodu nastiňujícím ve stručnosti, jak se s negací vypořádávají někteří čeští či zahraniční lingvisté touto problematikou se zabývající, probírá autorka tendence, které se projevují v angličtině, a to existenci jediného vzorce pro negaci obecně a tendenci v angličtině umístit ve větě signál pro negaci co nejblíže k jejímu začátku. K tomu pak ještě přibývá za určitých podmínek možnost „přenesení" záporu v případě negace vedlejší věty do věty hlavní (*I think he cannot come — I do not think he can*). Analýza je opět doložena četnými příklady a stručně doplněna další dimenzí, totiž pohledem z hlediska role pragmatiky, z kterého může primární funkce negace jako popření signalizovat ještě další odstíny, jako je např. zjemnění, opatrnost apod.

Zájem o komunikativní funkci jazyka dokládají i další dva příspěvky v této části. Oba spojuje pohled na jistý projev vágnosti. V prvním z nich (*The Vague Reference to Notional Categories (English — Czech Interface*) autorka ve svém teoretickém postoji k vágnosti odkazuje na monografii Joanny Channellové (*Vague Language*, Oxford: Oxford University Press, 1994): vágnost považuje za velmi důležitý rys jazykového systému, který disponuje celým spektrem prostředků pro její ztvárnění. Přitom některé rysy vágnosti jsou inherentní povaze jazyka, a některé hrají roli jen za určitých okolností. Znovu se tu objevuje pojem škálovitosti, tak typický pro autorku stati, stejně jako pohled z hlediska centra a periférie: v centru stojí lexikální prostředky. Některé rysy vágnosti jsou univerzální, jiné jazykově či kulturně specifické. Přitom vágnost může být vlastností jak výrazového prostředku, tak i vlastností jeho obsahu. Svůj rozbor autorka soustřeďuje na vágní referenci ke kvantitě a k pojmové kategorii. Jde o strukturu *exemplář + tag* (např. *selling flowers* (exemplář) *and things* (tag)), přičemž u obou částí tohoto strukturního vzorce mohou nastat variace. Svůj teoretický postoj ilustruje na komparativní analýze anglicko-české založené na využití počítačových korpusů. Dochází k závěru, že mezi těmito jazyky jsou jisté shody v konceptualizaci významu daných výrazů i ve formálních prostředcích, ale také upozorňuje na výrazné rozdíly např. při různé polaritě tagů, různé povaze prostředků použitých jako tagy a u různých morfologických vztahů mezi exemplářem a tagem.

I druhý z těchto příspěvků (*Bags of Talent, a Touch of Panic, and a Bit of Luck: The Case of Non-Numerical Vague Quantifiers*) odkazuje na monografii J. Channellové a využívá k analýze korpusových dat. Konkrétně jde o nenumerické vágní kvantifikátory v jejich figurativním významu (např. *a bag of, bags of, a sea of, mountains of* atd.) a jejich souvýskyt (kolokabilitu) s nominálními výrazy (verbální výrazy jsou ponechány stranou), tedy např. o spojení *a bag of nerves, bags of energy, mountains of litter* atd. Autorka i zde právem nachází uplatnění svého škálovitého hodnocení, když zkoumané kvantifikátory třídí na škále mezi pozitivní a negativní kvalitou (např. škála *oceans — ocean — bit — pint*). V závěrečné komparativní části stati ukazuje, že v některých aspektech se angličtina a čeština neliší (v obou jazycích jde o škálu prostředků a také některá spojení si odpovídají, jako např. *mountains of — hory něčeho*), v něčem jsou vyjadřovací prostředky různé (např. české *téct proudem, mít na rozdávání*) nebo jde o spojení idiomatická (*a touch of garlic — špetka česneku*).

OPEN ACCESS

Stěžejním textem druhé části druhého dílu monografie nazvané *Pragmatic Dimension* je 6. kapitola z kompendia určeného pro studenty angličtiny a redigovaného Pavolem Štekauerem, které vyšlo v Prešově v roce 2000. Autorka tu velmi přehledně pojednává o pojmu a obsahu pragmatiky (v závěru stati ji vtipně a výstižně charakterizuje jako most, který překlenuje příkop mezi tím, co je řečeno, a tím, co je míněno) a nebojí se poukázat na složitost a někdy i spornost jednotlivých pohledů. Oporou jí tu je klasická monografie G. Yula (*Pragmatics. Oxford Introductions to Language Study*, Oxford: Oxford University Press, 1996) i řada další prací, které se detailněji zabývají jednotlivými aspekty této disciplíny. I když by bylo možné se ptát na kritéria výběru těchto prací (namátkou lze například zmínit chybějící studie amerického lingvisty Ch. Fillmorea o presupozicích), vcelku je výběr opravdu reprezentativní, studentům poskytuje dobrý přehled a také zcela jasně ukazuje autorčin vhled do celé problematiky a její vlastní východiska.

To ostatně sama autorka dokládá v krátké stati předřazené v monografii této kapitole a nazvané *The Pragmatic Dimension in Syntax*. Odkazuje v ní na práce I. Poldaufa a M. A. K. Hallidaye, kteří byli jedni z prvních lingvistů, kteří kladli důraz právě na pragmatickou dimenzi, a zdůrazňuje, že adekvátní popis jazyka musí brát na tuto dimenzi zřetel a že tento aspekt popisu prostupuje všemi jazykovými rovinami. Tento pohled dokládá příkladem rozkazovacích vět, pragmatickým vlivem na textovou kohezi a na rozlišení postojů mluvčího.

Další příspěvky v tomto oddílu jsou psány se spoluautorkou Silvií Válkovou. (Autorka v jedné z nich sebe kvalifikuje jako syntaktičku a svou spoluautorku — která je její dcerou — jako diskurzní analytičku, příspěvky jsou ale velmi vyvážené.) Otázkou struktury a jazykového ztvárnění omluv se autorky zabývají ve stati *Politeness across Cultures: The Case of Apologies*. Uvádějí v přehledu řadu přístupů různých autorů k popisu omluv (v podstatě jako jedné z variant řečových aktů, tzv. *speech acts*) a ve své analýze se kloní k tomu, který je navržen v publikaci Blum-Kulka et al. (*Cross-cultural Pragmatics: Requests and Apologies*, 1989). V zásadě jde o schéma, které ve své klasické podobě má pět částí: úvodní formuli naznačující ilokuční sílu aktu (*I apologize, I'm sorry*), shrnutí toho, za co omlouváme, vyjádření odpovědnosti, nabídku nápravy a slib do budoucna. Autorky však zdůrazňují, že tento vzorec je proměnlivý a ne všechny jeho části jsou nutně v jazykovém ztvárnění omluvy realizovány. Dokumentují to na materiálu z knižní verze *A Corpus of English Conversation* (známé jako *London-Lund Corpus*). Zkoumají, zda typickým rysem omluv je jistá nepřímost, zda je rozdíl mezi situační a osobní promluvou relevantní, zda jsou omluvy jednosměrným aktem namířeným od mluvčího k adresátovi a do jaké míry jsou jazyková ztvárnění omluv kreativní. Konstatují, že jde i o rozdíly mezijazykové: např. v angličtině je obvykle zahrnuta úvodní formule naznačující, o jaký ilokuční akt jde, v češtině se vyjadřuje rovnou událost (britský řidič v případě poruchy autobusu napíše *I'm sorry I'm out of service,* zatímco český označí přímo onu událost *Mimo provoz*).

Také stať *Social Deixis in Addressing* je zaměřena na jazykové ztvárnění projevů zdvořilosti, a to konkrétně na odraz nadřazenosti a solidarity ve volbě forem oslovení v angličtině. I v této oblasti autorky vycházejí z dynamického pojetí těchto dvou aspektů a z pohledu dvou os: paradigmatické, zachycující různé formy oslovení, a syntagmatické, odrážející souvýskyt vlastního oslovení s následujícím kontextem. Svůj

OPEN ACCESS

přístup autorky dokumentují na velmi podrobném rozboru materiálu čerpaného z telefonického *talk-show* vysílaného jednou americkou rozhlasovou stanicí a ukazují, jak obě osy, výběr a souvýskyt, mají svůj podíl na oscilaci na škále mezi sociální solidaritou a sociálním odstupem.

V poslední stati druhého oddílu tohoto svazku (*Where Focus Formulas and Discourse Markers Meet*) se jedna z autorek vrací ke svému zpracování tzv. *shell nouns* (viz výše), toto téma autorky zařazují pod širší název *focus formulas* (tedy struktury typu *N-be-that*, kde N je *shell noun*: např. *the point is that …*) a sledují souvýskyt těchto výrazových prostředků s tzv. diskurzními ukazateli (*discourse markers*) jako *oh well*, *now* atd. Svůj rozbor opět opírají o rozsáhlý korpusový materiál, na němž ukazují, že i zde je metodologicky výhodné pracovat s distinkcí centra a periferie a brát v úvahu škálovitost jevu. Častý souvýskyt diskurzních ukazatelů daného typu s fokusovými konstrukcemi obohacuje z pragmatického hlediska úlohu těchto konstrukcí v diskurzu.

Druhý díl vybraných studií doplňují dva autorčiny česky psané příspěvky původně otištěné v časopise *Cizí jazyky ve škole*: první poskytuje pedagogům lingvisticky podložený pohled na jeden jev angličtiny, s nímž čeští žáci mají často potíže (*K užití anglických průběhových tvarů*), druhý pak nabízí ukázku komunikativního využití zdánlivě tautologické konstrukce typu *The law is the law* (*Komunikativní funkce anglických vět typu „Life is Life“*). V obou statích se snoubí precizní lingvistický pohled s uměním vyložit i složité jevy tak přístupně, aby pedagog mohl tohoto výkladu využít ve své výuce.

Závěrem je třeba konstatovat, že význačným rysem autorčina přístupu je právě to, co naznačuje název celého souboru: sepětí rigorózního teoretického zkoumání jazykového systému s jemnou, precizní analýzou jazykového materiálu jako výsledku užívání jazyka. Jak jsme již zmínili v úvodu, autorka je věrna strukturním a funkčním tradicím Pražské lingvistické školy, z českých lingvistů stojí nejblíž svému učiteli prof. Ivanu Poldaufovi, ze zahraničních pak M. A. K. Hallidayovi. Charakteristické pro její přístup je důsledné přihlížení k odlišení jevů a výrazových prostředků centrálních a periferních a zdůraznění jejich škálovitosti.

Recenzovaný dvoudílný soubor vybraných statí Jarmily Tárnyikové je velmi užitečný jak pro badatele v oblasti obecné lingvistiky, bohemistiky a anglistiky či textové lingvistiky, tak i pro mladé adepty oboru a studenty. Přispívá k tomu i široký záběr témat jejího výzkumu, zahrnující jak obecná témata týkající se komunikačních strategií a pragmatické dimenze textu, tak i velmi minuciózní analýzu jednotlivých jazykových kategorií či specifických výrazových prostředků.

Eva Hajičová | Ústav formální a aplikované lingvistiky, Matematicko-fyzikální fakulta
Univerzity Karlovy | Malostranské náměstí 25, 118 00 Praha 1
ORCID ID 0000-0002-8640-246X
hajicova@ufal.mff.cuni.cz